

Vyhodnocení cíleného státního zdravotního dozoru v oblasti výrobků určených pro styk s potravinami v roce 2018 zaměřeného na plastové kuchyňské nádobí a náčiní

Cíl úkolu

Cílem státního zdravotního dozoru bylo ověřit, zda je plastové kuchyňské nádobí a náčiní z melamin-formaldehydové pryskyřice uváděné na trh České republiky bezpečné a uvedení těchto výrobků na trh je v souladu s relevantními právními předpisy.

Předmět kontroly

Předmětem státního zdravotního dozoru bylo kuchyňské nádobí a náčiní z melamin-formaldehydové pryskyřice, kde dochází k intenzivnímu kontaktu materiálu s potravinou (např. předmětem SZD nebyly výrobky typu podnosů, u něhož dochází pouze k nahodilému kontaktu s potravinou).

Podle článku 3 odst. 1 písm. a) nařízení (ES) č. 1935/2004 musí být předměty určené pro styk s potravinami vyrobeny v souladu se správnou výrobní praxí tak, aby za obvyklých nebo předvídatelných podmínek použití nevolňovaly své složky do potravin v množstvích, která by mohla ohrozit zdraví lidí.

V souladu s článkem 16 nařízení (ES) č. 1935/2004 ve spojení s článkem 15 nařízení (EU) č. 10/2011 musí být k materiálům a předmětům určeným pro styk s potravinami přiloženo písemné prohlášení. K dispozici musí být odpovídající dokumentace, která tuto shodu dokládá, a tato dokumentace musí být na požádání zpřístupněna příslušným orgánům. Článek 15 nařízení (ES) č. 1935/2004 stanoví požadavky na označování předmětů a materiálů určených pro styk s potravinami. Předmětem cíleného státního zdravotního dozoru tedy bylo i posouzení souladu s články 15 a 16 nařízení (ES) č. 1935/2004.

Důvody sledování

Výrobce, dovozce i distributor předmětů běžného užívání je povinen zajistit, aby jím vyráběné nebo dovážené předměty běžného užívání byly při uvedení na trh bezpečné, zejména aby za obvyklých nebo běžně předvídatelných podmínek nezpůsobily poškození

zdraví fyzických osob a vyhovovaly prováděcím právním předpisem stanoveným hygienickým požadavkům na jejich složení.

V důsledku pokračujícího dovozu kuchyňského náčiní a kuchyňského nádobí pro domácnost ze třetích zemí, zejména ze zemí Dálného východu a Číny se na trh České republiky, a tím i na jednotný trh Evropské Unie, dostávají výrobky, u nichž existuje riziko, že nemusí splňovat požadavky na bezpečnost stanovené pro tyto druhy výrobků článkem 3 nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1935/2004 a příslušnými ustanoveními nařízení (EU) č. 10/2011 o materiálech a předmětech z plastů určených pro styk s potravinami. Riziko pro spotřebitele spočívá zejména v potenciální zátěži lidského organismu karcinogenními látkami – primárními aromatickými aminy, formaldehydem a melaninem, migrujícími z výrobků určených pro styk s potravinami vyrobenými z polyamidu a melamin-formaldehydové pryskyřice. Rizikovými dodavateli nevyhovujících výrobků mohou být i domácí či zahraniční výrobci nebo dovozci z členských zemí EU. Navíc ze zkušeností většiny členských států EU vyplývá, že dotčené výrobky jsou reimportovány na trh EU z jiných zemí než ze zemí dotčených Nařízením Komise (EU) č. 284/2011 ze dne 22. března 2011, kterým se stanoví zvláštní podmínky a podrobné postupy dovozu plastového kuchyňského nádobí z polyamidu a melaminu pocházejícího nebo zasílaného z Čínské lidové republiky a čínské zvláštní administrativní oblasti Hongkong a kterým byla stanovena zvláštní kontrolní opatření pro dovoz výrobků pod celním kódem KN 3924 10 00.

V souladu s článkem 5 nařízení (EU) č. 284/2011 mohly členské státy určit první místo uvedení předmětných výrobků na trh EU. Jako první místo vstupu v České republice bylo stanoveno Letiště Praha Ruzyně, K Letišti 1019/6, 161 00 Praha – Ruzyně. Dovožci plastového kuchyňského nádobí z polyamidu a melaminu pocházejícího nebo zasílaného z Číny nebo Hongkongu, nebo jejich zástupci, jsou povinni v případě, že Česká republika je prvním místem uvedení (vstupu) zásilky do EU provádět dovoz plastového kuchyňského nádobí přes výše stanovené první místo uvedení (vstupu). V souladu s článkem 4 nařízení (EU) č. 284/2011 se dovoz plastového kuchyňského nádobí z polyamidu a melaminu pocházejícího nebo zasílaného z Číny nebo Hongkongu s celním kódem KN 3924 10 00 oznamuje alespoň 48 hodin před předpokládaným datem a dobou fyzického doručení zásilky. Ke každé zásilce výrobků dovážených do EU spadajících pod působnost nařízení (EU) č. 284/2011, musí být doloženo prohlášení podle přílohy k nařízení (EU) č. 284/2011 potvrzující soulad s požadavky na migrace primárních aromatických aminů a formaldehydu stanovenými v nařízení (EU) č. 10/2011. Není-li k dispozici k dané zásilce vyplněné prohlášení, nesplňuje zásilka požadavky nařízení (EU) č. 284/2011 a nelze ji uvolnit

do volného oběhu. Totéž platí i v případě rozdělené zásilky. Orgány celní správy mohou poskytnout dovozci časově omezený prostor pro dodatečné předložení prohlášení.

V případě, že zásilka zboží spadající pod režim nařízení (EU) č. 284/2011 neprošla kontrolou v prvním místě uvedení (vstupu) do EU, a byla identifikována až v místě určení, považuje se taková zásilka jako zásilka nesplňující požadavky nařízení (EU) č. 284/2011 a nelze ji propustit do volného oběhu. Zásilka musí zůstat pod celním dohledem, dokud nebude rozhodnuto o jejím dalším naložení, tedy o její likvidaci, zpětném vývozu nebo oznámení této skutečnosti celními orgány místně příslušné krajské hygienické stanici k dalším opatřením. Výše uvedená situace se aplikuje i v případě, kdy zásilka nebyla původně určena pro uvolnění na trh EU, ale dovozce se dodatečně rozhodl, že zásilka na trh EU bude uvedena. Dovozece je povinen o svém dodatečném rozhodnutí informovat orgány celní správy v místě určení, a po tomto oznámení taková zásilka spadá pod režim nařízení (EU) č. 284/2011 a musí být provedena kontrola podle článku 6 nařízení (EU) č. 284/2011.

Jak se ukázalo, existují problémy se zařazováním zboží v rámci celního sazebníku a kódu 3924 10 00. Nařízení se vztahuje pouze na „kuchyňské“ náčiní, tedy jen na část zboží pokrytého kódem 3924 10 00, který zahrnuje jak kuchyňské, tak i stolní nádoby. Od 1. 7. 2011 existují dva nové kódy, jeden pro plastové „kuchyňské“ náčiní z Číny a Hongkongu (3924 10 00 11 – u tohoto kódu se bude v databázi TARIC zobrazovat informace o povinnosti předložit prohlášení podle přílohy k nařízení), a druhý kód je určen pro plastové „kuchyňské“ náčiní z jiných států (3924 10 00 19). Jako oprávněným se ukázal předpoklad, že někteří dovozci budou zboží úmyslně deklarovat jako „stolní“ nádoby, a zařadí zásilku do kódu „ostatní (plastové) nádoby“ (3924 10 00 90), kdy na zboží pod tímto celním kódem se povinnosti stanovené nařízením (ES) č. 284/2011 již nevztahují. Není ale žádný rozdíl mezi plastovou mísou pro „stolní“ účely a pro „kuchyňské“ účely, protože případná zdravotní rizika jsou naprosto stejná.

Dosavadní praxe ukazuje, že na trhu jsou nalézány výrobky podléhající režimu nařízení (EU) č. 284/2011, které však prošly prvními místy vstupu bez provedení kontroly ve smyslu požadavků nařízení (EU) č. 284/2011, a které tudíž byly uvedeny na trh v rozporu s právními předpisy.

V roce 2015 v rámci cíleného státního zdravotního dozoru bylo odebráno a k provedení laboratorních testů předáno 74 vzorků, z toho 33 výrobků z melamin-formaldehydové pryskyřice a 41 výrobků z polyamidu. Laboratorními testy bylo nalezeno celkem 12 nevyhovujících výrobků - 10 nevyhovujících výrobků z melamin-formaldehydové pryskyřice

a 2 nevyhovující výrobky z polyamidu - tj. celkem 16 %. 25 výrobků (tj. 34 %) nevyhovovalo v dalších parametrech typu značení, prohlášení, nabývací doklady, sledovatelnost atd. Přitom mnohé z těchto parametrů (např. existence správně vypracovaného prohlášení či funkční sledovatelnost) mohou mít přímou vazbu k bezpečnosti výrobku.

V roce 2016 v rámci cíleného státního zdravotního dozoru bylo odebráno a k provedení laboratorních testů předáno 80 vzorků nádobí a náčiní (z toho bylo 5 vzorků z polypropylenu). Na základě laboratorních analýz bylo 13 výrobků hodnoceno jako nevyhovujících (více než 16 %), z toho bylo 9 výrobků z důvodu překročení specifického migračního limitu (dále jen SML) formaldehydu nebo melaminu a 4 výrobky z polyamidu/nylonu z důvodu překročení SML pro primární aromatické aminy s následným zjištěním přítomnosti karcinogenních aminů. Jako nevyhovujících bylo hodnoceno celkem 27 výrobků (tj. 34 %), kdy kontrolované výrobky nevyhovovaly v dalších parametrech. Ve 21 případech se jednalo o nedoložení prohlášení o shodě podle článku 15 nařízení Komise (EU) č. 10/2011 ze dne 14. ledna 2011 o materiálech a předmětech z plastů určených pro styk s potravinami, nebo předložená prohlášení nesplňovala náležitosti právního předpisu.

V roce 2017 v rámci cíleného státního zdravotního dozoru bylo odebráno a k provedení laboratorních testů předáno 83 vzorků, z toho 48 výrobků z melaminu, melamin-formaldehydové pryskyřice a z melaminem modifikované močovino-formaldehydové pryskyřice, 33 výrobků z polyamidu (nylonu) a 2 výrobky z polystyrenu. Laboratorními testy bylo nalezeno celkem 10 nevyhovujících výrobků - 8 nevyhovujících výrobků z melamin-formaldehydové pryskyřice a 2 nevyhovující výrobky z polyamidu - tj. celkem 12 %. V kategorii výrobků z melamin-formaldehydové pryskyřice se jednalo o 17 % nevyhovujících výrobků (byly vyhlášeny jako nebezpečné výrobky), v kategorii výrobků z nylonu se jednalo o 6 % nevyhovujících výrobků (rovněž hlášeny jako nebezpečné výrobky).

Z porovnání výsledků z let 2015, 2016 a 2017 vyplývá, že v oblasti výrobků z polyamidu je nyní situace uspokojivá a pozornost lze zaměřit na jiné priority, v oblasti výrobků z melamin-formaldehydové pryskyřice však přes prováděné kontroly setrvává neuspokojivý stav. Vzhledem k výše uvedeným výsledkům bylo rozhodnuto o pokračování v monitoringu výrobků z melamin-formaldehydové pryskyřice na trhu České republiky.

Dále vzhledem k tomu, že nařízením Komise EU č. 1282/2011, který je dodatkem k nařízení Komise EU č. 10/2011 a kterým na základě hodnocení zdravotních rizik Evropským úřadem pro bezpečnost potravin (dále jen EFSA) byl významně snížen SML pro melamin z hodnoty

30 mg/kg na hodnotu 2,5 mg/kg a tato právní úprava nabyla účinnosti dne 1. ledna 2013, bylo vhodné ověřit, zda výrobky z melaminu uvedené na trh ČR po 1. lednu 2013 splňují požadavky na SML pro melamin.

Legislativní rámec problematiky

Právní rámec pro tento cílený státní zdravotní dozor představují:

- nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1935/2004 ze dne 27. října 2004 o materiálech a předmětech určených pro styk s potravinami a o zrušení směrnic 80/590/EHS a 89/109/EHS;
- zákon č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů;
- nařízení Komise (EU) č. 10/2011 ze dne 14. ledna 2011 o materiálech a předmětech z plastů určených pro styk s potravinami;
- nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 882/2004 ze dne 29. března 2004 o úředních kontrolách za účelem ověření dodržování právních předpisů týkajících se krmiv a potravin a pravidel o zdraví zvířat a dobrých životních podmínkách zvířat
- nařízení Komise (EU) č. 284/2011 ze dne 22. března 2011, kterým se stanoví zvláštní podmínky a podrobné postupy dovozu plastového kuchyňského nádobí z polyamidu a melaminu pocházejícího nebo zasílaného z Čínské lidové republiky a čínské zvláštní administrativní oblasti Hongkong;
- zákon č. 102/2001 Sb., o obecné bezpečnosti výrobků a o změně některých zákonů (zákon o obecné bezpečnosti výrobků), ve znění pozdějších předpisů;
- nařízení Komise (EU) č. 1282/2011 ze dne 28. listopadu 2011, kterým se mění a opravuje nařízení Komise (EU) č. 10/2011 o materiálech a předmětech z plastů určených pro styk s potravinami.

Výsledky šetření

V rámci cíleného státního zdravotního dozoru bylo odebráno a k provedení laboratorních testů předáno 64 vzorků, z toho 62 vyrobených z melamin-formaldehydové pryskyřice (z toho 12 výrobků z „bambusu“) a 2 z polystyrenu. Laboratorními testy bylo nalezeno celkem 11 nevyhovujících výrobků - 5 nevyhovujících výrobků z melamin-formaldehydové pryskyřice (1 × melamin, 3 × formaldehyd, 1 × obojí; z toho 4 × země původu Čína, 1 × neuvedeno) a 6 nevyhovujících výrobků z „bambusu“ (1 × melamin, 2 × formaldehyd, 3 × obojí) - tj. celkem 17 %. Z 12 výrobků z „bambusu“ jich bylo nevyhovujících 6, tj. 50 % (vše země původu Čína). Nevyhovující výrobky byly zpravidla vyhlášeny jako nebezpečné a byla

zaslána notifikace do rychlého evropského varovného systému pro potraviny a krmiva RASFF.

Závěr:

Výsledek cíleného státního zdravotního dozoru ukázal, že se přes stále platné nařízení (EU) č. 284/2011 na trhu ČR dlouhodobě nacházejí nadlimitním obsahem formaldehydu a melaminu nevyhovující výrobky z melamin-formaldehydové pryskyřice. Jejich podíl na trhu je přes systematický a dlouhodobý dozor víceméně stejný (a totožný jako v roce 2017, tj. 17 %). Pokračuje boom tzv. „bambusového“ nádobí prodávaného jako ekologicky snadno rozložitelný výrobek. Odebráno bylo 12 výrobků, přičemž 6 z nich (tj. 50 %!) bylo nevyhovujících. Zemí původu všech těchto nevyhovujících výrobků byla Čína. Ukazuje se, že tato komodita musí zůstat stále v popředí zájmu orgánů dozoru. Je zřejmé, že pokud není dodržena technologie výroby, mohou být tyto výrobky rizikové. Toto zjištění je v souladu s připravovaným doporučením Komise ve věci dozoru nad výrobky určenými pro styk s potravinami.